

Uzņēmējdarbības vide

Darbaspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

Kopējais iedzīvotāju skaits vecumā virs 15 gadiem Serbijā 2012.gadā bija 6 277 697 iedzīvotāji. No tiem ekonomiski aktīvi bija 2 929 481 (jeb 46,7%), no kuriem nodarbināti bija 2 228 343 (jeb kopumā 35,5%) un bez darba – 701 138 iedzīvotāji. No tiem 77,6 % bija nodarbināti uzņēmumos, iestādēs un organizācijās, no kuriem 21,6 % – apstrādes rūpniecībā, 12 % – veselības aprūpē, 10,4 % – izglītības sektorā, 5,3% - celtniecībā un 2,5% lauksaimniecībā. 22,3% no nodarbinātajiem strādāja kā individuālie uzņēmēji vai darbinieki tajos.

Bezdarba līmenis Serbijā pēdējo 10 gadu laikā turas virs 13% robežas ar viszemāko rādītāju – 13,3% 2002.gadā un visaugstāko rādītāju sasniedzot 2012.gadā – 23,9%. Visaugstākais bezdarbs bija vecuma grupā no 25 - 29 gadiem – 15,3%. Sadalījumā pa reģioniem – visaugstākais bezdarba rādītājs bija Vojvodinā – Serbijas ziemeļu daļa – 29,1% un Šumadijā – Serbijas austrumos – 27,7%. Belgradas reģionā bezdarbs savukārt bija tikai 19,5%.

Avots: <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/>

Darba likumdošana

Darba attiecības Serbijā regulē Darba likums (stājies spēkā 2006.gadā).

Stājoties darba attiecībās, ir jābūt noslēgtam rakstiskam darba līgumam. Darba līgums var tikt noslēgts uz noteiktu un nenoteiktu laiku. Darba līgums, kas ir noslēgts uz noteiktu laiku, nevar būt spēkā vairāk kā 3 gadus.

Līgumā obligāti jāiekļauj:

- darba devēja nosaukums un adrese;
- darba ņēmēja vārds un adrese;
- darba vieta;
- veicamā darba apraksts;
- līguma darbības termiņš;
- darba uzsākšanas datums;
- darba stundas;
- atalgojuma nosacījumi;
- atvaļinājuma nosacījumi;
- atsauce uz kolektīvo līgumu.

Minimālais darbā stāšanās vecums ir 15 gadi, bet līdz 18 gadiem ir nepieciešama rakstiska vecāku atļauja un medicīnisks apstiprinājums.

Darba samaksa nevar būt zemākā par valstī noteikto minimālo darba samaksu, kas laikposmā no 2012.gada aprīļa līdz 2013.gada februārim ir 115 RSD/stundā (apmēram 1 EUR). Darba ņēmējam ir tiesības saņemt piemaksu pie darba algas par virsstundu darbu, darbu naktīs, brīvdienās un maiņās.

Pārbaudes laiks ir 6 mēneši. Šajā laikā darba attiecības var pārtraukt par to paziņojot 5 dienas iepriekš.

Darba nedēļas ilgums Serbijā ir 5 dienas un 40 stundas. Virsstundas nevar pārsniegt 4 stundas dienā vai 8 stundas nedēļā. Darba devējam ir jāsamazina darba stundas par darbu, kas tiek veikts smagos un/vai kaitīgos apstākļos. Darba stundas var tikt samazinātas līdz pat 10 stundām nedēļā.

Ikgadējais apmaksātais atvaļinājums var būt izmantots pēc nostrādāta pusgada un to minimālais ilgums ir 20 dienas.

Darba līgums var tikt pārtraukts gan pēc darba ņēmēja, gan pēc darba devēja iniciatīvas. Darba ņēmējam ir jābrīdina darba devējs par darba līguma pārtraukšanu rakstiski 15 dienas iepriekš.

Ar likumu noteiktais pensionēšanas vecums sievietēm ir 60 gadi, bet vīriešiem – 65 gadi.

Uzņēmējdarbības veidi

Uzņēmējdarbības reģistrācijas process Serbijā parasti ilgst 5 dienas. Uzņēmējdarbības reģistrācijas funkcijas pilda Uzņēmējdarbības reģistrācijas aģentūra (Business Registers Agency, www.apr.gov.rs).

Ārvalstu investori var dibināt:

- akciju sabiedrību (a.d.);
- sabiedrību ar ierobežoto atbildību (d.o.o.);
- komandītsabiedrību (k.d.);
- pilnsabiedrību (o.d.);
- pārstāvniecību;
- filiāli.

Pilnsabiedrība

Pilnsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopīgu firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata, neierobežojot savu atbildību pret pilnsabiedrības kreditoriem, apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri).

Minimālais kapitāls nav nepieciešams.

Komandītsabiedrība

Komandītsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopēju firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata apvienojušās divas vai vairākas fiziskās personas (biedri), ja vismaz viena sabiedrības biedra (komandīta) atbildība attiecībā uz sabiedrības kreditoriem ir ierobežota ar viņa ieguldījuma apmēru, bet pārējo personiski atbildīgo sabiedrības biedru (komplementāru) atbildība nav ierobežota.

Minimālais kapitāls nav nepieciešams.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir slēgta tipa kapitālsabiedrība ar juridiskās personas tiesībām, kuras pamatkapitālu veido dalībnieku ieguldītais īpašums — daļas. Sabiedrības dalībnieki par uzņēmuma saistībām atbild tikai ar uzņēmumā ieguldītā īpašuma daļu, bet neatbild ar savu personisko mantu.

Maksimālais dalībnieku skaits – 50, dalībnieks/i var būt gan fiziskās, gan juridiskā persona.

Minimālais pamatkapitāls – 500 EUR. ekvivalentā summā RSD.

Dalībnieki var veikt iemaksas pamatkapitālā gan naudā, gan mantā. Daļas ir brīvi nododamas starp sabiedrības dalībniekiem. Daļu/daļas var nodot arī trešajai personai, bet šajā gadījumā citiem sabiedrības dalībniekiem ir pirmpirkuma tiesības. Ja dalībnieku skaits ilgāk kā gadu ir lielāks par 50, bet mazāks par 100, uzņēmējdarbības forma ir jānomaina uz slēgtu akciju sabiedrību.

Akciju sabiedrība

Akciju sabiedrība ir komercsabiedrība, kuras pamatkapitāls sastāv no akciju nominālvērtības kopsummas. Akciju sabiedrība var būt slēgta vai publiskā, kas ir atkarīgs no tā vai akcijas ir publiskās apgrozības objekts. Slēgtās akciju sabiedrības maksimālais dalībnieku skaits – 100.

AS dalībnieki ir pilnībā atbildīgi par tās saistībām.

Minimālais pamatkapitāls slēgtai akciju sabiedrībai ir 10 000 EUR, bet publiskai akciju sabiedrībai – 25 000 EUR.

Pārstāvniecība

Ārvalsts uzņēmums var atvērt Serbijā pārstāvniecību, bet tai nav tiesību veikt komercdarbību Serbijā un pārstāvniecībai nav juridiskās personas statusa. Pārstāvniecība ir jāreģistrē Uzņēmējdarbības reģistrācijas aģentūrā.

Filiāle

Ārvalstu uzņēmums Serbijā var izveidot vienu vai vairākas filiāles kā savas organizatoriskās daļas. Filiāle nav juridiska persona, bet var veikt uzņēmējdarbību uzņēmuma vārdā un uzdevumā. Filiāle jāreģistrē saskaņā ar Likumu par saimnieciskās vienības reģistrāciju.

Avots: Serbijas Investīciju un eksporta veicināšanas aģentūra, www.siepa.gov.rs

Nodokļu sistēma

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmumu ienākuma nodokļa likme Serbijā kopš 2012.gada decembra ir 15% (iepriekš tā bija 2.vizzemākā ES - 10%). Nerezidentiem ar nodokli tiek aplikti tikai tie ieņēmumi, kas ir gūti Serbijā.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir atkarīga no ienākuma veida. Nodokļa likme no darba samaksas – 12%, no saimnieciskās darbības un kapitāla pieauguma – 10%, no autoratlīdzības, nomas un citiem ienākumiem – 20%.

Serbijā tiek iekasēts arī iedzīvotāju gada ienākuma nodoklis, kas tiek piemērojams:

- rezidentu ienākumiem, kas 3 reizes pārsniedz gada vidējo darba samaksa apmēru;
- nerezidentu ienākumiem, kas 5 reizes pārsniedz gada vidējo darba samaksa apmēru;

Gada ienākuma nodokļa likmes:

- 10%, ja ienākumi ir līdz 8 x gada vidējā darba samaksa;
- 15%, ja ienākumi pārsniedz 8 x gada vidējā darba samaksa.

Pievienotās vērtības nodoklis

Kopš 2012.gada 1.oktobra standarta pievienotās vērtības nodokļa likme ir 20% (iepriekš bija 18%), samazinātā likme – 8% (pārtika, medikamenti, grāmatas, preses izdevumi, kurināmais, dabas gāze). Ir piemērojama arī 0 % PVN likme precēm, kas saistītas ar eksportu vai starptautisko gaisa un ūdens transportu, kā arī banku pakalpojumiem, apdrošināšanai, veselības aprūpei, izglītībai.

Sociālās apdrošināšanas iemaksas

Sociālās apdrošināšanas iemaksas veica gan darba devējs, gan darba ņēmējs šādā apjomā:

	Darba devēja daļa	Darba ņēmēja daļa
Pensionēšanas un darba nespējas apdrošināšana	11%	11%
Veselības apdrošināšana	6,15%	6,15%
Apdrošināšana bezdarba gadījumā	0,75%	0,75%
Kopā	18,25%	18,25%

Līdz ar to sociālās apdrošināšanas kopējā likme no ikmēneša ienākumiem Serbijā ir 35,5%.

Avoti:

Serbijas Investīciju un eksporta veicināšanas aģentūra, www.siepa.gov.rs
<http://www.expatiserbia.com>